

DE LAMP HANGT SCHEEF

22 maart 1974

Goedenavond, vrienden.

Deze avond behandelen wij volgens programma een actueel onderwerp. Ook hiervoor geldt natuurlijk, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Als titel koos ik:

DE LAMP HANGT SCHEEF

De olie is bijna op. Bezie je de samenhangen, dan kom je tot allerlei vreemde ontdekkingen. De mensen op aarde denken kennelijk: zolang wij maar leven, zoals wij wensen, is alles best in orde. Dat dit in feite niet zo is hebben de meesten reeds ontdekt. Soms reageert men daarop op een geheel eigen wijze. Zo zijn er weer mensen die beweren dat de wereld zal vergaan. Ik meen dat het deze keer in augustus van dit jaar valt. Dat zijn dan weer mensen die een grote teleurstelling tegemoet gaan.

Belangrijker dan dergelijke voorspellingen is het feit, dat de mens in zijn leven kan kiezen tussen twee verschillende manieren van bestaan. De eerste omvat maximum uiterlijkheid, de tweede een maximum aan innerlijkheid. Wanneer je in jezelf een mate van vreugdigheid kent, een mate van plezier, zo leef je gelukkig en kun je vaak met een betrekkelijk beperkte besteding goed leven. Je kunt natuurlijk ook stellen dat je alles wilt hebben en dan zo mooi en duur mogelijk. Men vindt een transistortje maar niets en wenst quadrafonie. Geen gewone tv, maar kleur en dan het liefst een monsterlijk groot beeld. Men zoekt het in dat geval in allerlei uiterlijkheden en ook het geestelijk leven van een dergelijke mens is geen kwestie van verinnerlijking, maar meer een soort uiterlijke demonstratie.

Op een dergelijke houding zou de mensheid wel eens vast kunnen lopen. Want de aarde heeft grondstoffen die wel meer dan voldoende zijn voor zeer vele jaren, wanneer de mens dezen tenminste niet verspilt. En dat doet men op het ogenblik. Uw wereld heeft een atmosfeer die langzaam in dichtheid en samenstelling verandert. Daaraan kun je niets doen. Maar dergelijke veranderingen verlopen zo geleidelijk dat een mens van heden met al zijn middelen en kennis, zich daaraan zonder meer en gemakkelijk aan zou kunnen passen. Ook in de oceanen zijn veranderingen aan de gang. Voor bepaalde groepen mensen kunnen dezen wel rampzalig uitwerken, maar zo groot zullen de rampen niet zijn, dat de mensheid als geheel dezen niet kan overleven. Wat de mensheid echter niet overleven kan is haar eigen neiging steeds hogere eisen te stellen en daartegenover zelf steeds minder te presteren. Wat een kwestie is van mentaliteit, moraliteit en innerlijk beseffen.

Laat ons beginnen met enkele eenvoudige voorbeelden:

Wanneer u op het ogenblik 500.000 gulden wint in een loterij, dan heb je in feite minder aan koopkracht gewonnen dan vroeger iemand die de 100.000 had getrokken. Toch denkt eenieder, dat de 500.000 van nu meer zijn dan de oude 100.000. Mensen die op het ogenblik een salaris hebben van rond f 15.000 per jaar, rekenen zichzelf niet tot de goed betaalden. Er is echter een tijd geweest dat je met f 3600 per jaar meer kon kopen, dan nu met f 15.000. De mensen zien dit kennelijk niet in. Zij gaan uit van het standpunt: Wij moeten van alles steeds meer hebben.

Om een voorbeeld te geven, hoe dit op alle vlakken doorwerkt, herinner ik u aan het ziekenhuisprobleem dat op het ogenblik in uw land speelt. Nu is het natuurlijk waanzinnig om te zeggen dat je overal genoeg zult hebben aan 4 ziekenhuisbedden per 1000 mensen. De werkelijke behoefte ligt immers aan de soort mensen die deze zorg nodig zullen hebben.

Aan de andere kant is het ook waanzin te stellen dat men het beste en mooiste ziekenhuis - of congrescentrum, of iets anders - wil hebben en dat het er dan ook maar komen moet ook. Want men vindt dit mooi, het is uiteindelijk voor de gemeenschap en dus heeft die gemeenschap daarvoor maar te betalen, of zij zelf die wens nu deelt of niet. Men jaagt de kosten van vele zaken als een raket de lucht in door te doen of er werkelijke behoefte bestaat aan vele zaken en voorzieningen die in feite niet noodzakelijk zijn, ja, waaraan je in feite weinig of niets hebt.

Ik zou op dit thema voort kunnen gaan en u bv. wijzen op de wonderlijke situatie die op het ogenblik rond de bouwmarkt bestaat. Huizenbouw is, behalve in zeer grote blokken, waartegen een toenemend verzet kenbaar wordt, niet zo erg rendabel. Daarom hebben vele bedrijven omgeschakeld op het bouwen van allerhande monsterlijk grote kantoren. Maar aan die kantoren heeft men kennelijk ook niet veel behoefte, want een groot deel daarvan staat lange tijd leeg. Waaruit dan blijkt dat men ruimte in beslag neemt en vele materialen gebruikt om iets te maken wat niemand op dit ogenblik nodig heeft, terwijl een groot deel ook in de toekomst waarschijnlijk overbodig zal zijn.

Dergelijke ontwikkelingen zien wij overal. Een mens die alleen uitgaat van het standpunt dat hij moet kunnen werken en steeds meer moet kunnen verdienen, zodat alle omstandigheden en ontwikkelingen a.u.b. moeten blijven, zoals zij waren, streeft in wezen naar verspilling, waarvoor hij eens zelf de rekening mee zal moeten betalen. Het is een mentaliteit die wij bij vele bedrijven aantreffen. Men redeneert bv.: Heeft eenieder een wasmachine? Ik wil blijven produceren. Dus moeten de mensen maar een tweede wasmachine aanschaffen en willen zij dat niet, dan dienen zij nog goed bruikbare apparaten zo snel mogelijk voor mijn nieuwe producten in te wisselen. Zoals men nog niet lang geleden uitging van het standpunt: wanneer wij een kerk willen bouwen, bouwen wij die zo groot dat zij aan onze behoefte van aanzienlijkheid tegemoetkomt. De gemeente moet daarvoor dan de kosten maar dragen, ook al is zij voor het bouwwerk veel te klein.

Steeds meer gaat het erbij steeds meer mensen niet meer om, wat werkelijk nodig is, maar om hetgeen zij - voor anderen en op kosten van anderen - nodig vinden. Dit "wij" blijkt bij ontleding steeds weer uit te gaan van en gehanteerd te worden door betrekkelijk kleine groepen die grote menigten proberen te beheersen. Men heeft het gevoel het recht daarbij aan zijn kant te hebben. Dat is voor mij nog wel het meest sombere deel van de gehele ontwikkeling. Men gaat uit van een machtsblok waar men bij behoort. De kleine groep stelt haar verlangens en de anderen volgen zonder meer. Want men is immers werknemer of werkgever, men is artiest en heeft "dus" recht op subsidie enz. enz. In feite is men als mens een individu. Men moet als zodanig beantwoorden aan de maatschappij, waarin men leeft. Men moet deel uitmaken van een team - dit is in uw maatschappij bijna onvermijdelijk - maar je moet dit alles doen uit overtuiging, uit innerlijk besef en innerlijke vreugde aan het gebeuren, en niet alleen maar omdat men meent op die wijze er zelf beter van te worden.

Het lijkt mij dat een zeer groot deel van uw wereld voornamelijk is ingesteld op nemen en niet op geven. Wij kunnen dan de oude spreuk wel aanhalen, dat het zaliger is om te geven dan te ontvangen, maar de mensen die nog in de zaligheid geloven denken kennelijk dat je die op het laatste ogenblik van je leven nog wel kunt verwerven, zodat het voorlopig prettiger en voordeliger is vooral zoveel mogelijk van de naaste te nemen. Dergelijke mensen doen mij denken aan een man die miljoenen verdiende door de dood over de wereld te jagen, maar op hoge leeftijd dit goed wilde maken door nog snel een prijs voor de vrede in te stellen. Zolang iets dergelijks de zaak is van een enkel individu, kan ik het nog aanvaarden en ben ik bereid te stellen dat een dergelijke mens tot inkeer gekomen is en het leven anders heeft leren zien. Maar wanneer grote gemeenschappen hun mogelijkheden en middelen op een dergelijke wijze manipuleren en door een kleine gawe steeds weer menen hun misbruiken van mensheid en wereld goed te kunnen maken, waar blijft het menszijn dan?

Leven betekent deelhebben aan het levende, dit niet nolens volens, of op grond van de stelling dat het leven zoveel van je eist en daarvoor dient te betalen. Zoals leven niet betekent dat je

een betrouwbare factor in een grafiek behoeft te zijn, die zoveel tijd trimt, zoveel auto's verslijt, zoveel tv kijkt en zoveel reclames voor waar aanneemt. Werkelijk leven is eenvoudig de dingen doen, omdat je zelf bent, die voor jou als juist erkent en daarmee jezelf probeert waar te maken. Dat leven kan een enorme vreugde betekenen, wanneer al wat je doet voor jou werkelijk zinrijk is. Wanneer je daarbij dus niet al te zeer afhankelijk bent in beseffen en streven van anderen. Wanneer die afhankelijkheid van anderen je op gaat vallen, kom je als mens meestal in een moeilijke toestand te verkeren: Dan heb je je ingezet volgens eigen denken volledig, maar wel tegen goede betaling voor een bepaald doel en beseft opeens dat je geen werkelijk contact met de wereld van de anderen meer hebt.

Ik denk hierbij ook aan zaken als experimentele muziek, het experimentele toneel, die alleen zin hebben wanneer op de duur een beter bereiken van de mensen middels het medium mogelijk wordt. Zoals experimentele producten alleen zin hebben wanneer zij op de duur een nieuwe of betere mogelijkheid scheppen en niet het bestaande alleen maar op een wat andere wijze dupliceren. Stelt men het product hoger dan de betekenis daarvan voor anderen, dan komt er een ogenblik dat je niet meer de beschikking zult hebben over die middelen, waarop je dan meestal toch wel meent recht te hebben. Verkeerdelijk overigens. Men voelt zich dan teleurgesteld en ziet dit niet beantwoorden van de wereld aan eigen streven en product als een reden om de gehele wereld, om iedereen en alles zonder meer, aan te gaan vallen.

Agressie ontstaat op het ogenblik dat men meent in zijn rechten tekort te zijn gedaan, zonder dat men daarbij een werkelijk begrip heeft voor omstandigheden, relaties en mogelijkheden, zoals die op een bepaald ogenblik bestaan, terwijl men bovendien gemeenlijk blind is voor de verplichtingen die uit aangegane relaties en het werken onder bepaalde condities of onbepaalde verhoudingen voortvloeien. De agressie neemt op het ogenblik overal toe. Wanneer u naar de wereld van heden kijkt, ziet u overal een verschijnsel dat men polarisatie noemt. Maar polarisatie betekent ook het wegvallen van een bewust verbindend iets tussen de tegenstellingen. Wanneer je alleen maar werkt met tegenstellingen, zonder het tussenliggende gebied als het meest belangrijke te willen erkennen, is er geen mogelijkheid meer tot het scheppen van modulaties. Dan zijn je denkwijzen en ervaringen zwart-wit en kun je niet meer komen tot werkelijk begrip voor jezelf of de wereld: je denkt dan alleen nog maar in clichés.

De mensen die polarisatie prediken, zijn voor mij de clichémannetjes van kerk en maatschappij. Zij verslijten hun clichés en bereiken uiteindelijk niets anders dan het ontstaan van steeds sterkere tegenstellingen en het ontstaan van steeds meer mogelijkheden om de mens te beletten met elkaar samen te werken en een gezond en leefbaar geheel te vormen.

Iedereen het er mee eens? Nu ja, het zijn ook merendeels ouderen. Wanneer je het zo stelt, klinkt het misschien wel wat VVD-achtig. Formuleer ik het wat voorzichtiger, dan wordt het KVP-achtig. Wijs ik voornamelijk op de noodzaak dat het individu zich beperkt ten bate van het geheel dan is het meer PvdA, en zeg ik dat je in dit geheel steeds geëxploiteerd wordt door eenieder die meer heeft dan jij, zo kom ik in de richting van de CPN. Want zo formuleert men. Maar het zijn juist deze veralgemeende formuleringen, waartegen ik bezwaar maak. Zo goed als ik bezwaar heb tegen de mensen die bv. beweren dat Jeruzalem hun heilige stad is, zodat daarom niemand anders rechten op die stad kan doen gelden. Zoals de islamieten die het heilige van de stad als argument voor hun zaak gebruiken door te stellen: hier heeft Abraham geleefd, hier zijn krachten uit ons geloof geopenbaard, daarom hebben wij op deze stad alle rechten, niet de christenen, ofschoon Jezus natuurlijk hier stierf en een goede profeet was en anderen menen dat zij rechten hebben op deze stad, omdat hier eens Salomons tempel heeft gestaan. Iedereen: dit gebied is van ons en terecht, dat kan niemand ontkennen. Alsof het redelijk is om herinneringen om te zetten in een rechtsverhouding in de huidige werkelijkheid.

Realiseert u zich wel dat een groot deel van de strijd tussen Arabieren en Israëli's bij de gewone mensen draait om de vraag, wie het heiligdom zal bezitten? Er zijn natuurlijk andere factoren die een rol spelen. Maar wanneer je de oorzaak voor het fanatisme in deze strijd zoekt, dan gaat het in wezen om een heiligdom en niets meer of minder.

Ik vraag mij hierbij af of een heiligdom niet voor eenieder heilig zou moeten zijn, juist omdat het voor een ander deze kwaliteit bezit, zelfs wanneer jijzelf deze daarin niet vindt. Praktisch 3 van de 4 wereldreligies hebben een band met Jeruzalem. Waarom zou men dan niet stellen dat een plaats die voor zovelen op verschillende wijze heilig is, nooit het bezit kan zijn van één volk, of één enkele godsdienst? Maar een dergelijke oplossing, juist als zij is, begeert niemand.

Dit is een voorbeeld van de mentaliteit, waarover ik spreek. Je zou moeten stellen: wanneer een ander ergens een heiligdom heeft, zo is het zijn recht daar te leven, te werken en te bidden op zijn eigen wijze. Dat geldt voor de joden zo goed als voor de islamieten. Nu weet ik wel dat de mohammedanen geprobeerd hebben de joden van hun heiligdom weg te houden door de Klaagmuur voor hen ontoegankelijk te maken. Maar op een wat andere wijze doen de joden nu hetzelfde t.a.v. de islamieten en de grote moskee die op het terrein van de oude tempel ligt.

Ik vraag mij af waarom zo weinig mensen bereid zijn toe te geven dat elk heiligdom dat er bestaat, een bekroning betekent van het menselijk vermogen tot geloven en het bouwen van illusies? Waarom willen zo weinig mensen erkennen dat elke mens het recht moet hebben met zijn eigen wijze van doen, zijn geloof en zijn illusies te beleven? Waarom beseft men niet dat er geen enkele godsdienst is met een god die over alle andere godsvoorstellingen en godsdiensten kan regeren? Er is op aarde geen alleen ware leer. Degene die dit beweert, is in mijn ogen te dom om te begrijpen dat een mens de volledige waarheid van het leven niet begrijpen kan. Er is niet een enkel zaligmakende kracht of leer op aarde, tenminste niet zoals mensen dit plegen te formuleren.

Of je nu kijkt naar de tegenstellingen tussen werkgevers en werknemers, zoals die in vele landen speelt, dan wel naar het probleem van Israëli en Arabier, dan wel liever kijkt naar de enorme spanningen die er in de USA bestaan, het blijkt alles eenzelfde kwestie van zelfzucht en onbegrip voor anderen te zijn. Wat heb je nodig om te kunnen leven als mens? Alles wat je hart maar begeert, schijnen vele mensen hierop met hun daden te willen antwoorden. Maar dat kan niet, want alles wat je wenst, kan de aarde je nooit geven, zelfs niet indien je je tot de materiële kanten van het leven bepaalt, want ook hier ontdek je steeds weer: het is er eenvoudig niet meer. Men wil het niet werkelijk beseffen, al zegt men het wel steeds weer: de oliecrisis, hoe handig ook gemanipuleerd, is een teken aan de wand: steeds meer grondstoffen worden werkelijk schaars. Vandaag is het olie, die door gebrek aan voorraden, die met de verbruikswensen overeenstemmen, onbetaalbaar lijkt te worden. Zal het morgen ijzer, koper, zilver, goud zijn, dat schaars wordt? Kwik misschien? En overmorgen zal er weer meer tekort zijn. Om als mens te kunnen leven, moet je leren in jezelf een geluk te vinden en buiten je dié middelen te verwerven, waardoor je je leven en geluk kunt behouden.

Maar de mensen zoeken hun geluk in het steeds meer onnuttig gebruiken van krachten en grondstoffen onder het motto: schaarste is onzin, het kan alles nog best, wanneer je maar betaalt. Maar in feite kan het juist niet meer. Steeds weer accentueert de mens tegenstellingen, ook in zijn verbruik en weigert hij een reëel compromis aan te gaan. Steeds weer weigert de mens met anderen tot een werkelijke samenwerking over te gaan onder het motto: zo kan het nog best. Maar in feite kan het zo niet meer.

De wereld gaat heden niet ten onder op 16 augustus. Maak u wat dat betreft maar geen zorgen. Maar de wereld is wel bezig aan zichzelf ten onder te gaan en zeker niet alleen door het verstoren van ecologische evenwichten, aan de verpesting van het milieu. De mensheid gaat mede ten onder aan de fouten die in het menselijke denken nog steeds worden bevorderd, aan de fouten ook die, met algemene goedkeuring vaak, worden aangemoedigd in het geheel van de menselijke psyche. Wanneer je leeft voor een bepaald doel, wanneer je leeft in een samenwerking die je zelf bewust hebt gekozen zonder daarom te menen dat dit de enige mogelijkheid, de enige weg is, zo kun je met de mensen tezamen bouwen, kun je anderen begrijpen en ingaan op hun denken. Maar op het ogenblik dat je stelt: mijn stellingen zijn het enige goede, al het andere dient dus te beantwoorden aan al, wat ik zeg, neem je het menselijke begrip weg, de werkelijkheid van een waarlijk menselijke samenleving, de werkelijkheid van een menselijk

bestaan zo goed als de geestelijke betekenis van het menszijn. En dit is veel actueler dan u misschien denkt, ook hier in Nederland. De samenleving zou moeten bestaan uit een vrijelijk gehoorzamen aan zelfgekozen wetten en daarbij van die wetten een minimum en een maximum aan onderlinge samenwerking.

De samenleving van heden bestaat echter gemeenlijk uit een maximum aan wetten, vaak onderstreept door veel geweld, waarbij de samenwerking incidenteel is of afgedwongen. Een mens leeft op een bepaalde wijze, omdat hij niet anders kan in deze tijd. Maar dat betekent dat hij niet de mogelijkheid heeft het maximum van zijn vermogens te ontplooiën. En dat brengt gevolgen met zich. Daardoor ontstaan problemen die steeds toe zullen blijven nemen, omdat een mens, wanneer hij een geloof heeft, dit ook bevestigd wil zien, omdat een mens die aan een bepaald sociaal systeem hangt, ook daarin een bevestiging wil zien van zijn waarde. Wanneer dit alles niet meer mogelijk is, wanneer het geheel hem een illusie blijkt te zijn, zo zal de mens geneigd zijn alles wat hij bezit te vernietigen, zonder daarvoor iets in de plaats te stellen.

De anarchie, op zichzelf soms goed, dreigt een destructief karakter te krijgen zonder veel positieve waarde. Hoeveel vliegtuigen zijn de laatste tijd niet gekaapt, hoeveel mensen zijn ontvoerd, gegijzeld, zoveel mensen zijn door andersdenkenden "terechtgesteld"? Mogelijk kent u de aantallen precies. Ik ken die nu niet, maar weet wel dat het er heel wat zijn. Alles gedaan door groepen die menen met elk middel hun wensen, inzichten, door te moeten zetten en ervan overtuigd zijn dat zij niet alleen het recht hebben medemensen aan hun gelijk op te offeren, of hun geluk en leven op het spel te zetten, maar zelfs schijnen te menen dat zij eenieder, ook zichzelf, aan hun denkbeelden dienen op te offeren. Er zijn heel wat mensen die liever zichzelf zullen doden, dan te willen begrijpen dat zij niet werkelijk leven, omdat zij geen begrip voor of contact met anderen meer tot stand weten te brengen.

Wanneer ik als titel een scheef hangende lamp gebruik, zo telt hierbij voor mij ook, dat een lamp licht geeft. Wat is het werkelijke licht dat er in het menselijke leven bestaat? Zeker niet de koude rede en de logica. Het is eerder die vreemde emotionele achtergrond in de mens, waardoor hetgeen hij weet en beseft, voor hem eerst werkelijk betekenis krijgt. Een mens leeft niet alleen vanuit zijn redeneringen. Hij leeft veel eerder uit zijn gevoelens en daarnaast uit impulsen die hij niet verklaren kan - welke volgens mij voor het merendeel uit zijn eigen geestelijke persoonlijkheid stammen. Maar wanneer je die dingen nu gaat ontkennen, dezen probeert af te stoten, je af wilt sluiten voor eigen ik en alles wilt beperken tot één enkel systeem, leef je niet werkelijk meer als mens. Je kunt kijken naar een mierenmaatschappij. Deze kent een gemeenschappelijk bewustzijn, wat je aardig kunt zien, wanneer je mierenkolonnes hebt zien trekken, zoals bv. de vechtmieren van de amazone. Dezen stellen zich terzijde van hun kolonne verkenner. Wanneer nu iets met een van die verkenner gebeurt, is er geen zichtbaar teken. De afstand is redelijk gezien vaak zo groot, dat je niet aan kunt nemen dat zichtbare signalen worden uitgezonden. Toch blijkt de gehele kolonne onmiddellijk te reageren. De gevallen verkenner wordt onmiddellijk vervangen, het gevaar wordt aangevallen. Bezie je mieren die niet trekken in hun eigen omgeving als individuen, dan blijken er enkelen te zijn die niet van werken schijnen te houden, anderen zijn vechtlustig, er zijn snoepers die iedereen die voedsel brengt trachten te beroven etc. Ver kunnen die individuele trekken echter niet tot uiting komen, omdat er kennelijk een strikte sociale orde bestaat.

De samenleving van de mieren doet vaak aan die van de mensen denken. Er ontbreekt maar één ding: het vermogen van een mier die tegenover iets vreemds komt te staan, dit te begrijpen. Vreemdelingen die niet op hem gelijken, worden vaak wel aanvaard. Vele mierenrassen kennen "gasten" zoals kevers, torren e.d. Dezen beschouwt men kennelijk als nuttig of interessant. Maar zodra een andere mier bij het nest komt, zelfs indien het er een van hetzelfde ras is, maar van een ander nest, zo wordt deze onmiddellijk aangevallen en gedood. Moeten de mensen dan ook zo worden? Moeten zij een perfecte sociale orde met zekerheid voor eenieder opbouwen, maar gelijktijdig eenieder die niet tot hun groep behoort, vervolgen en doden? Wat de aanwezigheid van wederkerig respect en begrip betreft tussen de mensen, hangt de lamp wel degelijk scheef en is het voorstelbaar dat het licht binnenkort zal doven.

Het gevaar voor de mensheid schuilt niet alleen in een mogelijk tekort van materialen, maar dreigt voornamelijk vanuit een toenemend gebrek aan onderling begrip en samenwerking. Kijk eens naar de EEG, de Europese Economische Gemeenschap. Zeker, er zijn mensen die daarvan profiteren. Maar in feite zien wij in deze groep eerder een strijd om de vraag wie de macht in handen zal krijgen, wie het voor het zeggen zal hebben. Elk van de deelnemende staten streeft er kennelijk naar anderen tot een soort vazallen te maken. Het is een soort neokolonialisme in eigen omgeving, een poging tot geruisloze annexatie van de burens. Kijk eens naar de verhoudingen tussen bv. Russen en westerlingen, Russen en Chinezen. Zij begrijpen elkaar niet eens meer. Het lijkt soms of de taalinhoud voor hen allen een geheel eigene, een geheel van alle andere begripsinhouden verschillende is geworden.

Een voorbeeld? Neem een kinderboek uit Oost-Duitsland en laat dit door een kind uit West-Duitsland lezen. Of omgekeerd. De kans is groot dat het kind een vierde van de gebruikte uitdrukkingen niet begrijpt. De kans is verder groot dat het kind voor een tiende van de woorden een woordenboek nodig zal hebben om te begrijpen wat zij betekenen. Zo groeien de mensen uit elkaar, terwijl zij juist naar elkaar toe zouden moeten groeien om in de huidige situatie, met de huidige wereldbevolking en de nu bestaande mogelijkheden en mogelijkheden op geestelijk en stoffelijk terrein, iets te kunnen bereiken. Er zouden steeds meer groepen moeten komen die voor de gehele mensheid willen werken en steeds minder groepen zouden moeten proberen ten koste van alles van anderen te profiteren.

Soms lijkt het er wel eens op dat het met bepaalde delen van de mensheid al aardig de kant van de mierenstaat uitgaat. Kijk eens naar rood China. Het is een mooi land met een goed volk, dat een geestelijke mystiek kent, die ondanks alle materialistische aspecten volgens mij toch werkelijk wel veelbelovend is. Maar aan de buitenkant vinden wij de behoefte hier alles aan een norm te doen beantwoorden. Zeker, wij doen alles wat wij kunnen om onzerzijds de normen wat losser te doen stellen en wat meer ruimte te maken voor een persoonlijk denken en leven van de mensen. Maar indien je dit over het hoofd ziet en die mensen daar ziet staan, allen gelijk gekleed, allen zwaaiende met een rood boekje, allen dezelfde leuzen herhalende, wat denk je dan. Mieren, marionetten. Maar je denkt niet in de eerste plaats meer aan mensen.

Want menszijn betekent zelf denken, zelf zoeken, iets beseffen van jezelf, jezelf uiten en ontmoeten in de wereld. Menszijn betekent ook je innerlijk naar buiten toe kenbaar maken in zo groot mogelijke harmonie met anderen. Daar ontbreekt nogal wat aan en indien wij daaraan nog iets willen doen, zullen wij werkelijk op moeten schieten. Wij allen tezamen: u mensen en wij, die eens een menselijke vorm van bestaan en menselijk bewustzijn gekend hebben. Wij, in de geest kunnen natuurlijk wel wat evenwichten verschuiven, wat kleine zaken veranderen. Wij zijn daarmee druk bezig. Maar meent u, dat het voor een bepaald land nu werkelijk zoveel verschil uit zou maken wanneer bv. een ander dan Gaetano er iets te zeggen zou hebben? Denkt u werkelijk dat het zoveel verschil maakt of mensen als Franco of Mao aan het hoofd van een volk heten te staan, dan wel dat anderen hun taak vervullen?

Misschien kan ik het anders formuleren - hopende dat ik niemand daarmee kwets. Er is een wijze van denken die uitgaat van eigen superioriteit en de superioriteit van allen die het met je eens zijn. Dat is in feite fascisme: een veroordelen van al het andere. Zegt u mij eens of u in eigen land geen groepen kent die zich in deze zin gedragen als fascist? Ik kan kijken onder de kerkvorsten van uw land en tref er een fascist aan; ik kan zoeken onder de politici en vond er meerdere fascist. Ik kan het groot moderamen bezien en tref daarin fascistische denkwijzen aan. Zelfs bij werkgevers en vakbonden tref ik deze mentaliteit aan. Deze mentaliteit tref ik zelfs bij die gewone jongens die met geweld proberen te laten zien dat wij beter zijn dan anderen, die de wereld willen zien als aan hen onderworpen voor hun gebruik bestemd en niet willen functioneren in die wereld.

Je mag verschillend zijn, anders zijn, anders denken dan de wereld rond je. Daarvoor ben je mens: Maar je dient te functioneren in en met die wereld, want je kunt je menszijn niet ontkennen en juist dit menszijn is de kracht die alle mensen samen zou moeten houden.

Maar ja. Binnenkort zal bv. Nixon weer een paar banden en papieren weer ter inzage verstrekken en hij zal weer meer in moeilijkheden komen. Daaraan kun je weinig doen. Tricky Dicky heeft nog wel een paar trucjes achter de hand natuurlijk, maar het wordt voor hem erg moeilijk. Het is zelfs de vraag of hij de komende 6 à 7 weken de zenuwspanningen zal kunnen verwerken die ontstaan in hem. Overigens: Ik geloof niet dat hij zo snel zal aftreden of zal worden afgezet, maar vrees wel dat hij binnenkort kennelijk onbekwaam zal zijn als president verder te functioneren. Ik zie zijn uitschakeling voortkomen uit het feit dat hij niet meer kan. Zoals er binnenkort in Saoedi-Arabië verschillende aanslagen moeten worden verwacht, waarbij mogelijk een paar belangrijke mannen tijdelijk of voorgoed uitgeschakeld dreigen te worden. Ook Hoessein zal weer een paar aanslagen overleven, om maar niet te spreken van de sjah van Perzië, die wel heel voorzichtig zal moeten zijn, omdat in zijn onmiddellijke omgeving in ieder geval enkele slachtoffers van geweld zullen vallen. De mensen die dit doen menen dat zij de wereld daarmee kunnen veranderen. Maar verandert werkelijk iets? Neen. Alleen verschijnselen zullen wat anders lijken, maar de werkelijke situatie blijft dezelfde. De mens zal moeten gaan begrijpen, wat leven voor hem werkelijk betekent: Leven met de dingen die je graag wilt hebben, mits je die zelf kunt verdienen. Doen wat je zelf wilt, maar dan ook in harmonie met anderen en tegen de vergoeding die anderen daarvoor over hebben. Menszijn betekent: je een plaats zoeken in de wereld en vanuit die plaats deel blijven uitmaken van het geheel.

O, er zijn wel tekenen die gunstiger zijn. Je zou hier kunnen denken aan veranderingen in relatie tussen bv. jongeren in Noord-Ierland. Je kunt denken aan de mentaliteitsveranderingen in bepaalde Zuid-Amerikaanse landen en aan een nieuwe ontwikkeling in Zuid-Afrika. Er zijn wel degelijk vele ontwikkelingen die goed zijn. Je kunt hier denken aan jongeren die na een poging buiten de maatschappij te leven, nu weer meer en meer bewust deel daarvan uitgaan maken en zelfs bereid blijken te zijn daarin een dienend element te vormen. Maar dan wel, omdat zijzelf dit willen, niet omdat zij dit moeten. Jongeren die zelfs tevreden zijn met de wijze van leven die men hen in ruil voor hun dienende taak mogelijk maakt.

Er zijn vele goede tekenen. Maar het is niet genoeg. De natuur zal echter mogelijk door haar geweld de menselijke gevoelens van medeleven weer wat meer wakker roepen binnenkort. Want het is zo gemakkelijk voor een mens zich één te voelen met en mee te leven met een slachtoffer. Maar het is moeilijker dit medegevoel op te brengen voor een heerser. Toch zou men na de statenverkiezingen meer medelijden moeten hebben met de heer Den Uyl dan met anderen, zelfs de partijen die geheel niet aan bod zijn gekomen. De man staat dan tegenover de consequentie van beloften die in het kader van de verkiezingsroes zijn gedaan, die ten doel hadden stemmen te winnen, maar die hij dan niet meer waar zal kunnen maken, ja, waarvan hij reeds nu zou moeten beseffen dat hij dezen niet waar zal kunnen maken. Vele mensen zullen echter dan eerst goed beseffen, wat er gespeeld wordt. En voor iemand die zich zo graag wil laten gelden, is het moeilijk te verdragen dat hij in de ogen van velen opeens de schuldige is geworden. Het is gemakkelijk te lachen over Heath en Wilson. Maar eigenlijk zou je medelijden met hen moeten hebben. Deze mensen vechten om een macht die in feite weinig of niets meer betekent. Zeker, er is een groot salaris plus de kans om, wanneer je het werk maar lang genoeg doet, te overlijden aan een hartinfarct. Maar het betekent ook dat je met fictieve oplossingen probeert valse problemen uit de wereld te helpen, terwijl de werkelijke problemen onaangetast blijven. Het betekent dat je niet de essentie van de samenlevingsproblemen aandurft te pakken, omdat je vreest dat de mensen je dan af zullen wijzen, zodat je doekjes voor het bloeden geeft en bij wonden die te veel gaan etteren, dezen maar dichtschrœit in de hoop dat de koorts je problemen wel op zal lossen. O, Den Uyl heeft geluk gehad, o.m. met die oliecrisis die voor hem juist op het goede ogenblik ontstond, zoals de Belgen pech hebben gehad met diezelfde crisis, omdat deze op een ogenblik ontstond dat dit niet paste bij de plannen. Daarover is de eerste regering reeds gevallen en de tweede zit ook al niet bepaald vast in het zadel.

Wie dit alles beziet zal met mij eens zijn, dat de lamp werkelijk wel heel erg scheef schijnt te hangen. Grondstoffentekorten. Een voortdurende inflatie - dus prijsstijging - die op de duur voor eenieder onverteerbaar wordt, maar die niet af te remmen is, omdat eenieder gelijktijdig eist, dat er meer besteed zal worden.

Zelfs indien u bereid bent enige tijd zelf minder uit te geven, eist u van uw regering dat zij steeds meer doet en dus uitgeeft. Zodat alleen dan een ander meer van uw geld voor u uitgeeft. De mensen schijnen vaak te menen dat een regering eigen geld heeft. Maar die regering geeft uw geld voor u uit en meestal aan dingen die u zelf niet bepaald ideaal vindt. De regering zal ook u uw zin willen geven en geeft dus steeds meer uit, zonder haar oude uitgaven in te krimpen. Is het een wonder dat ondanks alle maatregelen en stellingen de inflatie steeds verder voortschrijdt? Deze ontwikkeling en andere ontwikkelingen bouwen in de mensen reeksen van spanningen op, die heel wat ernstiger kunnen zijn dan men zich nu voor kan stellen.

Het ziet er bv. naar uit dat in vele landen, zelfs in bepaalde Europese landen, het geweld hand over hand toe zal gaan nemen. Het ziet er verder naar uit dat de mensen elkaar steeds meer schijnen te haten en elkaar zullen doden bij de geringste aanleiding. Nu beperkt dit zich tot enkele bijzondere gevallen, maar dit verschijnsel zal, indien de spanningen in de gemeenschappen toe blijven nemen, weldra meer massaal op gaan treden. Het ziet er naar uit dat de mens langzaam maar zeker doof dreigt te worden voor de werkelijke noden van anderen en uiteindelijk alleen nog maar wil vechten voor lege leuzen daar alles, wat daar aan menselijke waarden achter schuilt gaat, verloren dreigt te gaan in het rumoer van een strijd die ten doel heeft bepaalde leuzen de boventoon te doen voeren. Neem hiervoor als voorbeeld maar de kwestie Dennendal: Hier is een prestigestrijd tussen twee groepen, uitgevochten over het hoofd der verpleegden en juist dezen zijn bijzonder kwetsbaar. Men kan stellen dat nieuw Dennendal gelijk heeft of het oude bestuur, maar zeker is dat, ongeacht wie gelijk heeft, beide partijen hulpelozen hebben opgeofferd om een eigen overwinning mogelijk te maken.

Mogelijk had ik dit niet mogen zeggen. Want in een wereld die progressief heet, is natuurlijk alles wat progressief schijnt te zijn, zonder meer goed. Maar progressiviteit heeft alleen betekenis, wanneer het een verbetering van het bestaande inhoud, niet wanneer zij alleen maar een confrontatie daarmee betekent. Geestelijk zou men dit ook in de gaten moeten houden: geestelijk is het evenmin goed voortdurend confrontaties teweeg te brengen, tussen ons denken en dat van een ander, onze filosofie en andere gedachtegangen enz. enz. Je hebt er weinig of niets aan, wanneer je stil blijft staan bij het oordeel dat dit beter is dan dat. Geestelijk worden dergelijke erkenningen eerst belangrijk, wanneer zij voeren tot een samengaan. Zo kan het westen veel van het oosten leren en omgekeerd. Maar voor het westen is de synthese van beiden belangrijker. Wat de mens, geestelijk en materieel nodig heeft, is samenwerking. In dit verband denk ik aan bepaalde communes, zoals die nu in het oosten werkzaam zijn, aan bepaalde ontwikkelingen in Afrika, waar de kennis van twee werelden van handelen en denken samen lijken te kunnen vloeien. Dat is belangrijk. Het gaat er niet om dat alles groot en perfect is. Het gaat er om, dat de mensen tezamen het gevoel hebben iets op te bouwen, begrip hebben voor elkaar en in zichzelf het licht brandend weten te houden van werkelijke menselijkheid.

Praat mij nu niet over humanisme in dit verband als een mogelijke organisatie. Wanneer het humanisme het nodig vindt geestelijke verzorgers in het veld te brengen, is het voor mij geen werkelijk humanisme meer, maar eerder een atheïstische pseudoreligie. Werkelijk humaan zijn betekent van mens tot mens werken en delen. Dat kun je niet met leiders en leidsters, geestelijke verzorgers en andere theoretici. Dat kun je alleen doen door voor elk mens een medemens te zijn, door zowel de krachten die je kent in jezelf van geestelijke aard, als je mogelijkheden in de stof steeds weer te gebruiken om het leven van een medemens wat aangenameer te maken. Samenwerking is het hardste nodig van al in deze dagen.

Wanneer de mensen hun verschillen vergeten, weg leren zien over handelsbelangen of prestigestrijd tussen internationals en nationale gouvernementen, maar zich afvragen wat zij tezamen nu kunnen doen, zouden problemen als vervuiling en verstoord ecologisch evenwicht binnen een 50-tal jaren tot een zeer redelijk peil teruggedrongen kunnen worden. Dan zou ook de geestelijke verwarring van deze tijden al snel plaats maken voor een innerlijk geloven dat niets meer te maken heeft met het zoeken van een roes, die je vervreemdt van de wereld, maar zou geloof een innerlijk houvast worden, waardoor je de wereld gemakkelijker leert begrijpen, jezelf in die wereld juistert leert uiten en daardoor ook steeds een werkelijk contact met die

wereld zult kunnen beleven. Mogelijk schijnt het somber, wanneer ik stel dat in alle opzichten de lamp toch werkelijk scheef hangt en dreigt op te branden

Niet leesbaar!

..... Er zijn mensen nodig, die niet alle stoffelijke medische wetenschap afwijzen om alleen de geestelijke genezing te zoeken, maar mensen die beseffen dat het paranormale een goede aanvulling en vaak een uitstekende begeleiding kan zijn voor de normale geneeskunde. Mensen, die de samenwerking tussen beiden kunnen mogelijk maken en begeleiden. Wanneer zij die samenwerking maar mogelijk kunnen maken, is het zelfs niet nodig dat zij veel van beide geneeswijzen afweten.

Denk eens aan de vele industrieën op de wereld die iets weggooien of verbranden, wat een ander juist zou kunnen gebruiken. Enig overzicht zou hier een betere productie tot stand kunnen brengen, terwijl het verbruik van schaarse grondstoffen tot een tiende kan teruglopen tegelijkertijd. Dit en veel meer is mogelijk. Maar dan moeten er wel voldoende mensen zijn die niet alles vanuit een enkel standpunt benaderen of beoordelen, maar bereid zijn alle standpunten samen te nemen en uit een synthese daarvan een voor ieder aanvaardbare handelwijze te projecteren. Dit ruikt misschien wat naar een compromis. Maar dat is het werkelijk niet. Denkbeelden, illusies, idealen, kun je niet waarmaken. Maar in alles vinden wij elementen die nu te verwezenlijken zijn. Indien men eerst eens alles samen zou doen wat nu mogelijk is, in plaats steeds weer te strijden over idealen en mogelijke ontwikkelingen die volgens mij zelfs in een verre toekomst niet haalbaar zijn, dan zou er veel tot stand komen.

Zeker: de lamp hangt scheef. Maar wanneer wij de olie van ons eigen begrip gebruiken om haar bij te vullen, zal het licht helderder worden, terwijl het tekort dat zich nu zo voelbaar pleegt aan te dienen, minder voelbaar wordt. De aarde zal dan vrolijker worden. Er zullen weer meer vogels en vlinders zijn en de vissen drijven niet langer meer met de buik boven in een troebele brij, maar zwemmen weer vrolijk in helder water. Misschien zullen dan op de duur de grijze betonwoestenijen langzaam weer kunnen veranderen in tuinparken, waarin het goed is te leven. Want ieder verlangt hiernaar en zo men tezamen dit nastreeft, is het mogelijk. Maar het is alleen mogelijk wanneer men tezamen steeds weer durft uitgaan van hetgeen nu haalbaar, nu bereikbaar is en alle krachten, kennis, geestelijk inzicht en krachten samen inzet om nu te bereiken.

Wie nu bouwt voor het jaar 2000 bouwt vandaag de ruïnes die in dat jaar als ongebruikte curiositeiten mogelijk nog bestaan zullen, tot iemand zegt: laat ons die rommel nu maar opruimen. Maar wie nu bouwt voor de werkelijke behoeften van vandaag en morgen, die geeft de mensen een nieuwe mogelijkheid tot leven, terwijl hij voor zich een veel grotere betekenis verwerft, dan men ooit aan plannen en theorieën alleen zal kunnen ontleen. Zo iemand stelt in de plaats van prestige: werken en samengaan. Indien alle belangrijke groepen en mensen dit zouden begrijpen, zou het veel beter gaan in de wereld.

Hebt u commentaar?

Reactie: De mens die hiervoor nodig is, dient in een bepaald percentage kweekbaar te zijn.

Antwoord: Op het ogenblik dat je een dergelijke mens kweekt, is hij geconditioneerd en als zodanig weer eenzijdig. Maar indien wij op het ogenblik zouden beschikken over 1 persoon per 100 met vermogen tot synthese, is het mogelijk in korte tijd de menselijke samenleving, zowel als de menselijke wijze van werken, geheel te veranderen. 1% is dus meer dan voldoende. Op het ogenblik bedraagt het aantal mensen met een mogelijkheid tot synthese echter niet meer dan rond 6 per 10.000. Wat betekent dat zij weinig mogelijkheden krijgen, maar wel van alle kanten klappen zullen krijgen.

Men vreest van hen immers vaak een aantasting van eigen - specialistisch - gezag. Dergelijke mensen komen er steeds meer, omdat steeds meer mensen gaan beseffen dat een voortgaan op de oude wijze niet meer aanvaardbaar is. Indien men dan niet een wilde droom gaat verkondigen over dat, wat zou moeten zijn, maar uitgaat van hetgeen nu mogelijk is, zullen de aantallen mensen die tot synthese in denken en werken in staat zijn, toenemen, zodat de gewenste 1% binnen enkele generaties bereikt zou kunnen worden. Dit vermogen is immers niet een gave, maar een wijze van denken.

Vraag: Kan men iets verwachten van de groepen die zich nu tegen de maatschappij verzetten?

Antwoord: Van sommige van die groepen wel. Ik meen echter dat u dergelijke groepen eerder als een soort broeikas moet zien, waarin het zaad van zelfstandig denken en vermogen tot synthese tot rijping kan komen. De groepen zelf verzetten zich n.l. wel tegen de maatschappij, maar vervreemden zich van de maatschappij, die zij gelijktijdig nodig hebben om te kunnen bestaan. Indien zij dus in hun streven zouden slagen en de maatschappij ten gronde zouden richten, zouden zij ook zichzelf ten onder brengen. Indien de mens in deze groepen geconfronteerd wordt met een onwerkelijke wereld, zoals bij Unified Family, de Krishna bewegingen e.d.: zo trachten de mensen in feiten mede door het brengen van offers zich vrij te maken van de maatschappij. Indien zij daarbij nog blijven beseffen dat de beweging die zij aanhangen hen wel het gevoel van uitverkorenheid geeft, maar geen werkelijke verdere ontwikkeling, komt er een ogenblik dat zij weer zelfstandig vanuit de groep naar de maatschappij gaan kijken. Dan ontdekken zij, daar zij wat losser van de gemeenschap leven, maar deze niet meer als vijand of object voor bekering beschouwen, tot een objectiever waarnemen komen, waarmee ook het vinden en geven van synthese. Het is in de meeste gevallen immers een gebrek aan objectiviteit, waardoor een vinden van de juiste mogelijkheden tot synthese wordt belemmerd.

Vraag: Betekent onderwijsvernieuwing hierbij iets?

Antwoord: Ik zie in de onderwijsvernieuwing alle begrip voor discipline teloorgaan, terwijl de enige andere mogelijkheid, de volledig vrije ontwikkeling van het kind binnen de school-gemeenschap, niet aan de orde komt. In het laatste geval voelen immers de ouders zich in hun bezit en gezag aangetast en worden tot vijanden van het kind en de scholengemeenschap, zodat dit niet haalbaar is. Je zou echter kinderen de mogelijkheid moeten bieden in vrijheid te kiezen, wat zij willen leren, maar gelijktijdig moeten gewennen aan een beperking in hun mogelijkheid zich geheel naar eigen wil te gedragen.

Wat het huidige onderwijs betreft, wil ik erop wijzen dat je niet tot wezenlijk betere prestaties komt wanneer je je eisen lager stelt, ook al zal dit schijnbaar de gemiddelde prestatie wel degelijk verhogen. Wat het onderwijs de laatste tijd nogal eens doet. Domme kinderen worden soms bewust weggepromoveerd naar een hogere klasse, waarin zij niet passen. En wat de steeds weer opduikende nieuwe spellingen betreft: ik heb soms het gevoel dat men de meest voorkomende fouten kiest als logische nieuwe spelwijze, waarbij men dan echter om zijn gezicht wat te redden, de fouten tot een zo ingewikkeld logisch systeem ontwikkelt, dat niemand meer precies weet hoe een woord te schrijven, wat vaak een zekere communicatiarmoede tot gevolg heeft, zover het schriftelijke overdracht betreft.

Vraag: Heeft een kind dan geen recht op vrijheid?

Antwoord: Het is afhankelijk van de volwassene en maatschappelijk niet gelijkwaardig in mogelijkheid en vermogen t.a.v. de volwassene. Daarom meen ik dat het kind zijn plaats dient te weten. Op zijn eigen gebied verdient het zoveel mogelijk vrijheid, maar het zal zich daarbij moeten voegen naar de regels van gezin en maatschappij.

Reactie: Het kind moet discipline kennen. Goed, maar de oudere moet zelfdiscipline kennen. Daaraan mankeert nogal eens iets.

Antwoord: Ik ben het met u eens. Ik ben echter van mening dat juist het wegvallen van waardering voor discipline er mede aanleiding toe is, dat onrijpe figuren zich tegen elk gezag

willen verzetten: dus niet alleen tegen misbruikt gezag en onzinnige regels, maar tegen alle gezag en regels. Ik stel tegenover het aanleren van discipline bij het kind de mogelijkheid van een geheel antiautoritaire opvoeding, waarin het kind meer zelfdiscipline op zal moeten brengen in de school, zowel als in zijn leren. Voor het kind is dit denkbaar, mogelijk en beter.

Het nadeel is echter dat een kind met een dergelijke opvoeding meent alle vragen te mogen stellen, kritiek te mogen oefenen, wanneer deze maar terecht is. Iets wat de huidige maatschappij liever niet van volwassenen maar zeker niet van kinderen wil verdragen. Het kind zou zo in vele conflicten met de maatschappij verwickeld kunnen worden, waaraan het - als de minst sterke - grote kans loopt ten onder te gaan. Vandaar dat ik deze op zich betere wijze van opvoeding met enige huiver bezie. Zij is immers alleen mogelijk wanneer de volwassenen eveneens een grote zelfdiscipline bezitten. Mogelijk is dit voor de eenling waar, voor de gemeenschap als geheel geldt dit zeker niet.

Tenslotte: Indien de mens leert werken vanuit mogelijke overeenkomsten en niet meer uitgaat van veroordelingen, vooroordelen en verwerpingen, zal hij veel bijdragen tot het opheffen van de nu bestaande tekorten en dreigingen.

Ik dank u voor uw aandacht en hoop met deze denkbeelden u voldoende stof tot zelfstandig nadenken te hebben gegeven.

Goedenavond.

GEESTELIJKE PROBLEMEN

Goedenavond...

Ik lijk Buziau wel, dat u begint te lachen voor ik mijn mond open doe.

Dit tweede deel moet meer geestelijk van inhoud zijn. Ik zou daarom eens iets willen zeggen over geestelijke problemen.

Een geestelijk probleem is over het algemeen een probleem, dat op een andere wijze niet op te lossen lijkt, zodat men het geestelijk noemt in de hoop dat het zichzelf op zal lossen. Vele z.g. geestelijke problemen zijn in wezen mentale problemen. Een mens weet wat hij denkt, maar wil niet geloven dat hij denkt wat hij denkt, zodat hij in zich verdeeld is tussen wat hij denkt en wat hij meent te moeten denken. Zijn handelen zal dan met beide denkwijzen in strijd zijn, wat een geestelijk probleem oplevert, omdat de mens dan zelf niet meer beseffen kan, waaraan hij toe is.

Wanneer een mens u bezighoudt met zijn geestelijke problemen, geef ik u de raad eerst eens na te gaan wat de bedoeling daarmee is. Want geestelijke problemen zijn vaak de inleiding tot zeer materiale ontwikkelingen. Houdt hier rekening mee. Een werkelijk probleem in de geest zal voor een mens nog steeds geen geheel geestelijk probleem kunnen zijn. Want een probleem in de geest is voor de mens nog steeds iets wat in daad en besef een oplossing moet vinden, zodat elk werkelijk geestelijk probleem voor de mens nog steeds in de eerste plaats een probleem van daadstelling zal zijn.

Wij kennen op aarde mensen die geestelijke raadslieden worden genoemd. De naam is terecht, daar zij raden wat er in een ander geestelijk mis kan zijn. Ook kennen wij geestelijke leidslieden. Soms zijn dit mensen die zichzelf als leider beschouwen en 'geestelijke' als voorwendsel voor het leiden van anderen beschouwen. In andere gevallen lijden zij onder de geestelijke toestand van degenen die zij geestelijk toch niet leiden kunnen, al doen zij nog zoveel hun best.

Het meest wonderlijk van het geheel is wel dat de mensen voortdurend bezig schijnen te zijn elkaar geestelijk te leiden, terwijl hun waan anderen te kunnen leiden op zelfmisleiding berust. Want zij denken dat zij in staat zijn een ander geestelijk goed en juist te leiden, terwijl zij nog niet eens voldoende gegevens kennen om zelfs maar zichzelf geestelijk te leren kennen. Maar een mens die zichzelf geestelijk niet kent, zal zelfs niet weten wat hij in het diepst van zijn wezen voelt t.a.v. een ander, zodat hij de geestelijke waarden die in hem mogelijk voor de ander aanvaardbaar zouden bestaan, niet kan beseffen. Het gevolg is, dat zo iemand zichzelf eerst misleidt t.a.v. zijn geestelijke kwaliteiten en dan een ander t.a.v. zijn betekenis.

De kern, waar alles hier om draait is het ik. Het ik is voor de mens een lichaam waarin gemeenlijk een geest geparkeerd is - tenzij het lichaam geparkeerd is, want dan wil de geest er nog wel eens even uitwippen. Wipt de geest eruit, dan heet het uittreding. Zolang deze duurt hebben nieuw ontstaande geestelijke problemen weinig of geen stoffelijke repercussie. Aan de andere kant kan men door geestelijke problemen die men in zich en stoffelijk erkent, maar voor zich ontkent, een persecussiewaanzin krijgen.

Geestelijk gezien lijkt een mens overigens wel vaak een raket met zelfontsteking: Zijn leven lang is hij bezig bepaalde problemen te overwegen en opeens is het, of hij zichzelf een schop onder het achterwerk geeft, zodat in hem bepaalde raderen wat anders gaan draaien en hij duidelijk ziet, waar hij in het verleden fouten heeft gemaakt. Wanneer hij een deskundige is, geeft hij dit natuurlijk nooit toe. Bij anderen wil dat nog wel eens gelukken.

Nu wij toch bezig zijn: de mens verstaat onder geestelijke problemen ook vaak psychische problemen. Weet u wat een psychiater is in dit verband? Iemand die onder het mom een ander te genezen, deze zover aanpast aan de gemeenschap, dat niemand zich meer stoort aan de afwijking of dwaasheid die in de patiënt onverminderd voort pleegt te bestaan. Om dit te kunnen doen, moet een psychiater dus gek genoeg zijn om een andere gek te begrijpen, zonder zich echter zo gek te gedragen, dat de wereld hem voor gek houdt. Maar als de psychiater uitgepraat is, komt vaak een andere deskundige opdraven: de psycholoog. Het woord zegt het al: veel wat deze beweert omtrent 's mensen aanleg en innerlijk is onjuist. Maar met datgene wat hij t.a.v. de mens en zijn innerlijk pleegt te beweren, pretendeert hij de juiste plaats en functie van de mens aan te kunnen duiden. Wat op zich een probleem opwerpt. Indien wij uitgaan van de resultaten van een standaard psychologisch onderzoek, zijn immers de meeste leiders van de mensheid voor hun functie geheel niet geschikt. Zoals de feiten liggen hebben de psychologen soms wel gelijk, maar in dergelijke gevallen zal vrees ik niemand dit toe willen geven.

Vragen wij ons vervolgens waarom men op die innerlijke eigenschappen af wil gaan om een mens te beoordelen. Mij schijnt de reden te zijn dat niemand je gemakkelijk hierbij kan controleren, daar men nooit precies weet waar je achteraan zit. Maak je dus fouten dan kun je je er wel weer uit redden door op andere onbegrepenheden te wijzen. Ondanks al deze opmerkingen is het toch wel belangrijk dat men leert het innerlijk van een medemens te begrijpen. Wat ons tot een vreemde conclusie brengt: Wanneer wij te maken hebben met geestelijke problemen van anderen en wij deze inderdaad kennen, terwijl wij de medemens onzelfzuchtig trachten te helpen, ontstaat vaak empathie - een soort verbondenheid. In deze verbondenheid beseft men het probleem van de andere voldoende juist en kan het dan ook vaak in eigen termen uitdrukken. Hierdoor kan men de ander helpen zijn werkelijke probleem te leren kennen. De oplossing voor het probleem, welke men in dergelijke gevallen eveneens meent te vinden, is echter zelden voor de ander geschikt. Het past voor jou, maar een ander zal toch zijn eigen oplossing moeten vinden. Met voorbehoud kan men echter die oplossing wel aan de ander voorleggen, opdat hij beseft dat zijn probleem op te lossen is, zij het op geestelijk, stoffelijk of mentaal vlak.

Mentaal vlak is ook al zoiets. Kennelijk een eigenschap die vele mensen bezitten.... Mentaal vlak betekent m.i. gelijkmatigheid in je denken. Maar waar gelijkmatigheid van denken bestaat, heerst middelmatigheid.

Een mens die toppen kent in zijn denken zo goed als dieptepunten en ook in zijn emoties toppen en dieptepunten beleeft, zal hierdoor meer begrijpen. Zo iemand zal ook ongetwijfeld meer problemen hebben en ook geestelijk bepaalde problemen eerder ontmoeten. Maar door de differentie van zijn ervaringen, zal hij eenvoudiger een probleem op kunnen lossen, wanneer het op zijn wegkomt. Ervaring is voor de mens een eerste noodzaak, wanneer hij een probleem reëel wil benaderen. Wat wil zeggen dat een geestelijk probleem nog hetzelfde zal worden opgelost door hen die met geestelijke moeilijkheden reeds ervaring hebben opgedaan.

Ik mag het niet al te lang maken, terwijl ik graag ook wat tijd zou nemen voor mijn eigen liefhebberij. Ik zal daarom proberen of ik aan het onderwerp een punt kan draaien. Vroeger zei ik een punt zetten, maar sinds ik besef welke andere betekenis dit heeft, draai ik liever. Ik zou t.a.v. geestelijke problemen dus het volgende nog op willen merken: geestelijke problemen zijn problemen die voor de mens voornamelijk in zijn gevoelswereld bestaan op grond van ervaringen die boven zijn bewust toegankelijk denken uitgaan. Deze problemen zal hij moeten formuleren in de termen van zijn eigen besef en de wereld waarin hij leeft. Indien hij daarbij zijn emotie mee laat spreken, zal hij in vele gevallen intuïtief een oplossing kunnen vinden. Probeert men echter dergelijke problemen geheel logisch te benaderen en met de rede op te lossen - of wat erger is - de oplossing van een dergelijk probleem aan anderen over te laten, zo zal hij ontdekken dat konijnen niets zijn in vergelijking tot geestelijke problemen die je verkeerd benadert. Einde.

WOORDSPEL

Nu wilde ik gaarne enkele woorden op mijn wijze omschrijven, wanneer u mij die tenminste wilt opgeven.

Dwarsligger: Iemand, die wel goed ligt, maar in de voor jou verkeerde richting.

Opstandige: Iemand die geen afstand kan doen van zijn illusie, dat hij alles beter weet.

Rem: Iets wat eenieder nodig heeft, maar vaak op verkeerde ogenblikken gebruikt. Vandaar dat het merendeel van de mensheid geremd is op punten waarin geremdheid beter zou zijn, en geen remmen kent op gebieden, waar enige beheersing en tijdig afremmen aanbevelenswaardiger zou zijn.

Lijdzaamheid: Een luiheid, waardoor men zich niet durft verzetten tegen datgene wat men als onjuist ervaart, alles mopperende ondergaande terwijl men met enige actie vanuit zich, zonder mopperen, veel meer zou bereiken.

Ethicus: Iemand die, uitgaande van een ethiek, vaak vergeet dat hij deze ethiek mede gebruikt als ether voor zijn gezond verstand.

Komedie: Wat de mensen elkaar voorspelen. Behalve op het carnaval dan. Daar zijn zij zichzelf, omdat zij zichzelf vermomd hebben.

Realisme: Een poging om de werkelijkheid onder ogen te zien. Vele realisten lopen echter weg voor de facetten van de werkelijkheid die hen niet passen, noemen die irreëel, zodat de meeste mensen door een poging tot algeheel realisme tot een irrealistisch realisme komen.

Wauwelen: Datgene wat ik doe op mijn manier, maar wel gemeenlijk met minder inhoud dan ik erin pleeg te leggen.

Academische titels: Handvaten, waar je niets aan hebt, maar waarvoor de gemeenschap wel veel meer betaalt, ook als de waar vaak minder goed is geworden, juist omdat er een dergelijk handvat aan vast zit.

Anders gezegd: Een academische titel is de omschrijving van een mogelijke bekwaamheid die slechts zelden geheel door kennis wordt onderstreept.

De post: Een instelling die, ofschoon niet geheel staatsbedrijf zijnde, monopolie heeft en de staat spekkende met haar winsten, tekorten fokt om daarmee een verhoging van tarieven te bereiken, waarbij je dus voor minder dienstbetoon meer kunt vragen.

Maatschappelijk werkster: Ten goede iemand die in een begrip voor maatschappelijke verhoudingen probeert anderen een bestaan binnen de maatschappij op aanvaardbare wijze mogelijk te maken. Er zijn ook anderen. Voor hen geldt: een maatschappelijk werkster is iemand die met enige studie en veel verwaandheid meent de levens van anderen te kunnen besturen zonder te begrijpen dat anderen anders zijn dan zichzelf.

Paus: Iemand die onfeilbaar heet te zijn en daarmee bereikt heeft, wat hij met zijn eigen fouten voortdurend bewijst.

Waanzin: Het meeste wat de mensen doen....

Werkelijkheid: Datgene wat rond ons bestaat en erkend kan worden, wanneer wij al onze illusies van de waarneming aftrekken.

Waarheid: Een totaliteit die wij niet kunnen overzien, zodat hetgeen wij waar noemen, slechts een deel waarheid kan zijn, die wij dan echter als enige waarheid aan anderen trachten op te leggen.

Niets: Het is iets, wanneer er n.l. niet iets is, kan het niet omschreven worden. Indien ik niets omschrijf, bewijs ik hiermede reeds, dat het iets is. Ik meen zelfs dat iets zijn bestaan aan niets ontleent en als zodanig is iets een functie van niets, waardoor het zelf ook niets wordt.... Dus: wanneer er niet niets is, is iets niets. Maar zolang er niets is, dat iets is, kan niets niet beoordeeld worden dan in vergelijking met iets dat er niet is.

Wat woordengoochelaar is, maar toch nog klopt ook. Wat mijn stijl is en daarom mogelijk niet altijd even duidelijk of dichterlijk. Maar u moet maar zo denken: Shakespeare heeft ook van alles van anderen overgeschreven, terwijl ik daarvoor hier de kans niet heb gehad. Wie weet, hoe wijs en mooi het anders nog zou zijn geworden.

Lieve mensen, mijn dank voor jullie aandacht. Ik heb mijzelf kostelijk geamuseerd met het woordenspelletje. Zou het jullie gekwetst of verveeld hebben: mijn verontschuldiging. Maar ik heb het in ieder geval leuk gevonden.

Goedenavond.

d.d. 15 maart 1974